HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הן ומגרשיהן. כשהן מוקפות חומה: **והא למיסתרינהו קיימי.** כלומר (לעיל דף לג:) אין עושין אותן טירין וכרכים: **סד"א דמסתפרי.** [1] כל זמן שלא נסתרו אם מכרום קודם סתירתן ליחלטו קמ"ל: **מה ס"ל.** כשדה החרם מה נא שדה החרם ללמד על שדה היוצאת להנים ביובל: **שדה חרמו.** שדה שהחרים ישראל והגיעה לחלקו: **הואיל ויוצאה להנים.** אם לא יגאלנה שהרי היא שלו כשדה אחוזה ועכשיו הרי היא תחת ידי כו': **כשל אחרים אני זוכה.** אם היה שדה אחוזת ישראל יוצאה להנים ביובל היה לי חלק בה: **מה שדה אחוזה של ישראל.** אם גאלה כהן מיד הקדש יוצאה מידו ביובל ומתחלקת לכל אחיו הכהנים כדאמר בחידן פירקא בפרק אין מקדישין (לעיל דף כה:) אף זו כו': **הכא קא שקיל ליה** [2] **כו': ואיש את קדשיו לו יהיו.** ודרשינן ליה בהגחל בב"ק (דף קט:) מנין לכהן שבא והמקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה אם יש עליו להביא חטאת או התנדב עולה או שלמים אין צריך לתתם לאנשי משמר אלא הוא עצמו מקריב ויטול העור ואוכל הבשר ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו: **קדשיו ולא ברשותו.** ולאו מכח דידיה קא שקיל להו אלא מקריב אימוריהם: **הכא ברשותו.** כלומר מכח דידיה קא שקיל להו ולא משלחן גבוה בשכר עבודה: **אלא אמר ר"נ.** להכי איצטריך למכתב ס"ד (ג) המרס דסד"א כו' והאי נמי אחוזתו היא ואם הקדישה ולא גאלה לא תצא לכהנים ביובל אלא יהא לו רשות לגאלה לעולם: **קמ"ל.** היקש לאיתקש שדה החרם לשדה אחוזתו של ישראל דתצא מתחת ידו ומתחלק לכהנים דאחוזתו היא דיש לה גאולת עולם אבל חרמו לא היא כאחוזה ליגאל לעולם:

הן ומגרשיהן. [1] הן ומגרש למיסתרינהו קיימי אמר רב אשי איצטריך סד"א אדמסתתרי מסתתרי אי מיזדבני ליחלטו קמ"ל תנו רבנן [1]כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו [6]מה ת"ל מנין לכהן שהקדיש [א]שדה חרמו שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים והרי היא תחת ידי תהא שלי ודין הוא בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש ת"ל והיה השדה בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרם וכי מה למדנו משדה החרם מעתה ה"ז בא ללמד ונמצא למד מקיש שדה חרמו לשדה אחוזה של ישראל מה שדה אחוזה של ישראל יוצא מתחת ידו ומתחלקת [ג] לכהנים אף שדה חרמו יוצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים אמר מר [ד] בשל אחרים אני זוכה מי דמי התם זוכה בעלמא הכא קא שקיל ליה [ה] אמר רמי בר חמא איצטריך ס"ד אמינא הואיל וכתיב [2]ואיש את קדשיו לו יהיו הא נמי כי קדשיו דמיא מי דמי קדשיו לאו ברשותו הכא ברשותו אלא אמר רב נחמן איצטריך סד"א הואיל וכתיב [3]כי אחוזת עולם הוא להם הא נמי אחוזתו היא קמ"ל אחוזתו אחוזתו אין חרמו לא:

הדרן עלך המוכר שדהו וסליקא לה מסכת ערכין

הן ומגרשיהן למיסתרינהו קיימי. ולא"ת מאי נפקא מינה אם נסתרו כיון שהיו מוקפות חומה מעיקרא דהא תניא לעיל אשר לו חומה ואע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן שהם ראוים כרבי יוסי [ז] אלעזר בר' יוסי ושאני הכא כיון שהם ראוים להם חומה לא תועיל להם קדושת חומה שהיה קודם לכן [ח] כאילו לא היתה מעולם:

מי דמי התם זוכה. והכא נמי הוי מצי למיפרך [ט] כשהוא זוכה בשל אחרים והוי במשמר שלו אבל הכא הלא לזכות משמר אחר והיא אינה מתחלקת לכהנים של משמר אחר כדפי' לעיל (דף כה.) אלא דעדיפא מינה פריך [י] שאפילו בזה משמרתו כשיוצאה לכהנים אין לזכות מהאי קל וחומר:

אמר רמי בר חמא איצטריך כו' [אלא] אמר רב נחמן [איצטריך] ס"ד כו'. ואם תאמר מאי היא דנאמר ודין הוא והלא אין לנו לומר שזוכה בו מטעם קל וחומר אלא מטעם דכתיבי קראי [יא] דאיש כי יקדיש לרמי בר חמא ולאחזות עולם לרב נחמן וי"ל דמכל מקום ניחא ליה לאימויי קל וחומר כך מסברא: **הא** קא משמע לן אחוזתו אחוזתו אין חרמו לא. ואם תאמר הא לעיל יליפינן [יב] מהקישא דמקיש שדה חרמו לשדה אחוזה לישראל ואמאי דריש ליה הכא מאחוזתו ויש לומר דהכי פירושו קא משמע לן מאחוזתו של כהן דלאחותו דוקא יש לה גאולת עולם ואינה מתחלקת לכהנים ביובל אבל שדה חרמו מתחלק לכהנים ביובל [יג] מהיקשא דמקשינן ליה לשדה אחוזה של ישראל ולא הויא כשדה אחוזתו ליגאל לעולם וכן פרש"י:

הדרן עלך המוכר שדהו וסליקא לה מסכת ערכין

[ו] [לעיל כט.], [ז] עי' ל"ק,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה שדה וכו' לף זו כו' הס"ד ואח"כ מ"ש ה"ג הכא: (ב) ד"ה אלא וכו' למכתב כשדה החרם דסד"א:

מוסף רש"י

שהקדיש שדה חרמו. שדה שהחרים ישראל והגיע לחלק כהן זה, שלא יאמר הואיל וכשיגיע ביובל אם לא אפדנה אני מיד נזכר ויגאלנה אחר מתחלק לכהנים ביובל, כדין מקדיש שדה אחוזה, הבא שדה חרם לגבי כהן אחוזה היא, כדכתיב כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו, ועכשיו שאני מוחזק בה הבא שלי, שהרי דין הוא, בשל אחרים אני זוכה. אם היה ישראל מקדיש שדה אחוזתו כשיגיע יוצא מתחלק לי, בשל עצמי לא כל שכן (לעיל כט.). ת"ל כו' כשדה החרם. ואפי' קדא דמקדיש שדה אחוזה כתיב (שם). מה שדה אחוזה. שהקדיש ישראל ונגאלו אחד מן הכהנים תצא מידו ביובל ומתחלק לכל בני המשמר, כלומר כפרקין דלעיל (כה:) אחוזתו שלו ואין זו שלו, אף שדה חרמו כו' (לעיל כט.).

הדרן עלך מסכת ערכין

רבינו גרשום

הן ומגרשיהן. כלומר עם חומתן: הן ומגרשיהן למיסתרינהו קיימי. כלומר הא עומדין ליסתר חומתן שהרי אין עושין אותן לא טירין ולא כרכין ואמרי לית להו בתי ערי חומה: [אפילו הכי איצטריך גאולת עולם **סד"א אדמסתתרי איסתור.** כלומר מקמי דליסתרי **אי מיזדבני ליחלטו קמ"ל** גאולת עולם: **שדה חרמו.** שהחרימה ישראל ובאתה ליד כהן והקדישה ולא הספיק לגאלה עד שפגע בו יובל: **שלא יאמר הואיל ויוצאה לכהנים ביובל.** דהאי כהן שמקדיש שדה חרמו הוי כאילו הקדיש שדה אחוזתו ולא גאלה שיוצאה לכהנים ביובל: **בשל אחרים.** שדה שהקדישה ישראל ולא גאלה שיוצאה לכהנים **אני זוכה בה:** **בשל עצמי לא כל שכן.** שאזכה בה שלא תצא מתחת ידי: **מה שדה אחוזה של ישראל.** שהקדישה ישראל ולא גאלה שיוצאה מיד הקדש לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים **יוצאה מידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים** כדאמר לעיל בפרק המקדיש שדהו שאחוזתו שלו ואין זו שלו אלא של כל הכהנים: **אף שדה חרמו יוצאה.** **ומתחלקת לכל אחיו הכהנים]:** **מי דמי התם.** קא זכי בעלמא. דרחמנא זכי ליה שדה אחוזה של ישראל היוצאה לכהנים עם שאר הכהנים: **הכא קא שקיל ליה כולה.** כלומר ממי זכה שיתפוס שדה חרמו לעצמו: **אמר רמי בר חמא.** אכתי איצטריך דסד"א דהאי ודין הוא דינא הוא **הואיל** **וכתיב ואיש את קדשיו לו יהיו** [ומפרש בסיפרי מנין לישראל שהיה מודר תרומה לכהן ע"ג קרקע מנין שכל כהן שיבא שם באותה שעה שהוא מודר שיש לו חלק בהן כמו זה הראשון ת"ל איש את קדשיו לו יהיו] כלומר לכולן בשוה אפילו מדר לו לתוך קופתו של ראשון שיזכה אחר עמו ת"ל אשר יתן לכהן לו יהיה ולא לאחר סד"א כי היכי דזוכה בקדשים שנטול חלקו עם כהן ראשון אם בא עד שלא מדר לו שאינו יכול לדחותו [והאי שדה חרמו כקדשים דמי ולא יהא אדם יכול לדחותו אלא תהא שלו להכי איצטריך היקישא]: **מי דמי.** האי קדשים לחרמו. **קדשים לאו ברשותו** נינהו אלא ברשות ישראל נינהו וזכי ליה רחמנא **הכא** האי שדה חרמו **ברשותו** הוא ומאן זכי ליה ולאו דינא הוא: **איצטריך סד"א הואיל** **וכתיב כי אחוזת עולם היא להם.** דהדרא ליה ביובל ואינה יוצאה מידו האי נמי שדה חרמו אחוזתו היא ולא תצא מתחת ידו להכי איצטריך היקישא דאחוזתו היא שלו אבל שדה חרמו לא אלא תצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים.

לשון מורי הגאון. קדשיו לאו ברשותיה [ט]דמוקי [ליה] להאי קרא בגזל הגר ומת שמשלם קרן וחומש לכהנים [ואשם למזבח]: הדרן עלך המוכר שדהו וחסלת מסכת ערכין

[ח] עי' נ"ק דף ק"ט דמשמע דמיירי בכהן שבא להקריב קרבנותיו במשמר שאינו שלו דמ"מ עבודתה ועורה שלו ע"ש ואולי דר"ל מדסמיך ליה לקרא דגזל הגר דלשון סמוכין דסך קרא נמי מיירי בגזל הגר וכגון בכהן שגזל את הגר ליכול להקריב האשם במשמר אחר ועבודתה ועורה שלו.

[א] נח א מיי' (פ"ד מהלכות ערכין הלכה כג) [פ"ו שם הלכה ו]:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַיּוֹבֵל קֹדֶשׁ לַיְיָ כְּשִׂדֶה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא
2. וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: במדבר ה י
3. הַשָּׂדֶה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם: ויקרא כה לד

שינויי נוסחאות

[ג] ומגרשיהן והא למיסתרינהו קיימי (ש"ס), [ד] לדמסתתרי מזדבני דליחלטו (והאמר ממקן) (ש"ס), [ה] ומתחלקת לאחיו הכהנים לף (ש"ס), [ו] מר ודין הוא כשל כו'. וקשה מה בב"ק ק"ט (ע"ב) (ש"ס), [ז] ליה. ס"י כולה (ש"ס), [ח] לדמסתתרי. עד שלא נסתרו (ש"ס), [ט] ליה כולה [סס"ד] (ש"ס), [י] למכתב כשדה החרם (ש"ס), [יא] נ"ל כר"י בר"י אי נמי שאני הכא כו' (צ"ק), [יב] כרבי ישמעאל בר' יוסי דפליג עליה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא אי נמי אפילו כרבי אלעזר כרבי יוסי (ש"ס), [יג] לכן והוי ליה כלולו (ש"ס), [יד] למיפרך מי דמי התם כשהוא זוכה בשל אחרים הוי במשמר שלו אבל הכא הלא לזכות במשמר אחר (ש"ס), [טו] נ"ל ק"ק דאפילו פגע יובל במשמרתו אין לו לזכות בה (ש"ס), [יז] נ"ל ק"ק לאיתי את קדשיו, [יח] יליפינן לה מהיקשא (ש"ס),

CHASDEI DAVID

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת עֲרָכִין וְהַדְּרָךְ עֲלָן. דִּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת עֲרָכִין וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָּךְ וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָּן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי (נ"פ):
ואחר כך יאמר: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פַּפָּא רַמִּי בַּר פַּפָּא נַחְמָן בַּר פַּפָּא אַחְאִי בַּר פַּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פַּפָּא רַפְרָם בַּר פַּפָּא רְכִישׁ בַּר פַּפָּא סוּרְחֵב בַּר פַּפָּא אַדָּא בַּר פַּפָּא דְּרוּ בַּר פַּפָּא:

הַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשָּׂמְתָ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים. אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתָּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת עֲרָכִין כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכֶתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהֵקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסְקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוֵּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתְבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וַיַּמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וִיקָרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: